

Лобш Саг

БРОЈ
902УРЕЂУЈЕ И ИЗДАЈЕ
ДУШАН ЧАМПРАГ

Нови Сад, 15 децембар 1940

ЗА УРЕДНИШТВО ОДГОВАРА
ДУШАН ЧАМПРАГГОДИНА
XVII

Сећање на Ису Бајића

Наш композитор Иса Бајић није био много сретан у ново-садској српској гимназији, када се тако догодило, да му буду старешине строги професори прво др. Ђорђе Дера, а после Стеван Лекић, обојица сухопарни класични филолози и врло слабо наклоњени уметности и уметницима. Иса Бајић је био заиста уметничка природа. Одавно су заборављени и његови професори и његови другови, који су добро знали латински и грчки, а о њему зна данас не само његов завичај, већ цела наша велика домовина. Велика је штета, што је тако рано умро. То му је награда за оне патње, које је трпео и по невољи подносио морајући учити многе њему тако мрске сухопарне студије.

Стари наш директор Пушибрк свакако је имао пред очима ону лепу народну пословицу: „ко пева зло не мисли“, када је толико форсирао појање и певање. И појање и певање били су велик терет за ученике. Многи су професори били противни толиком појању и певању, јер су тиме ученици губили много времена, па су неки и лошије оцене добијали у првој половини школске године, док се морало много појати и певати. На челу тих противника појања и певања стајали су др. Дера, а нарочито професор Лекић. Иса је много пребацивања и прекора морао добити, када би мало лошији и слабији успех показао у њиховим предметима. Наставници појања и певања имали су и своје школске науковне предмете. Били су иначе строги и нису никоме зато гледали кроз прсте, што би био добар појац или певач или свирач. Једино је то спасавало ситуацију, што се није ни појање ни певање смањивало. Доцније је било тешко, када је Иса Бајић дошао за наставника музике — он је био први наставник музике у гимназији — јер су онда сви музикофоби на њега изручили своје негодовање, ако би се ученици у случају невања изговарали, да су били узети појањем или певањем, што је често била и права истина.

Стари Пушибрк је додуше добро гледао све појце и певаче и он им је био једина заштита, у колико их је могао и он заштитити, када је био партнер тако строг старешина и професор, какав је био на пр. Лекић. Иса је био међутим и певач, и свирач, и хоровађа и солиста. Све је то много времена одузимало, које је требало посветити учењу њему тако сухопарних предмета.

Када је дошао у пети разред гимназије, већ је почео да компонује. Последнице су се огледале у томе, што је још са неколико другова морао да заостане и да дочека нас своје млађе другове. Пао је међутим из сцале у харибду; доспео је од строгог Дера у руке још строжијег Лекића. Ми смо га међутим пријатељски дочекали

† Иса Бајић

и сви смо му радо помагали, да своје школске студије са што мање труда и патње обави, а ипак да му остане времена за њему тако милу музику. На почетку године у шестом разреду дознали смо, да ће октобра месеца наш старешина Стеван Лекић навршити двадесет и пет година свога службовања. Требало је учинити нешто, чиме бисмо свога старешину обрадовали. Одлучили смо, да се сви фотографишемо и да за њега спремимо један картон са свима нашим фотографијама и са његовом. Проф. Лекића нисмо смели, да молимо, да се и он фотографише, већ смо морали тражити какву његову старију фотографију и нашли смо је, чему се он доцније чудно. Те године примили су то и матуранти, те су од тога доба матуранти стално давали картон старешини. Одлучисмо, да Лекића поздравимо говором Милан Петровић, — Иса Бајић се понудио, да му компонује марш и химну. Сви смо се смејали, али смо му рекли: „Ако ти смеш сам да му и свираш марш, свирај, па ћеш излетити из гимназије, а ми нећемо“. Наш разред је и поред таког музикофоба, какав је био професор Лекић, био врло музикалан. Скоро сваки је био или свирач или певач, а свирача је било толико много, да су баш другови наши били главни стубови две циганске ђачке банде, од којих је бољој био и примањ и диригент баш наш друг Иса, због

чега је много прекора претрпео и горких часова имао.

После тога инцидента нисмо се много изненадили, када смо дознали, да ће се на гимназијској беседи те године певати две песме, које је компоновао наш друг Иса. Арије су обе песме биле извршне, а хармонизацију поправио му је Тихомир Остојић, те није никакво чудо, што је на беседи наш млади композитор постигао савршен успех и те тачке су морале бити понављане. Он је за нас тада певао као славу у лугу, својим природним гласом и даром, а који учењем нико није покварио. Оа је у гимназији и даље компоновао и ми смо слушали његове композиције, како их је приказивала његова ђачка банда, и ове су оставиле на нас незаборавне импресије тако да смо га ми сматрали тада већим уметником, док није свршио конзерваторијум, него што смо могли да га ценимо слушајући доцније његова савршена уметничка дела као стручњака и даровита уметника. Све је то било врло необично од једног скромног ђака гимназијалца самоука, чије смо ми умотворине слушали са великим симпатијама, чуђењем и дивљењем. Поред њега већ тада изгубили су се они другови, који су знали латинска писма да пишу, да решавају најзамршеније математске задатке, да одекламују целог Смаил агу Ченгића или какво лепо место из Османа или другог каквог епа. Он је нас све фасцинирао, али ипак није могао ни после својих успеха, који су били резултат богомданог дара, да умилостиви и свога старог старешину професора Лекића, да му мало кроз прсте гледа, када је требало преводити Хорацијеве оде или Омирову Одисеју и Илијаду. Сви смо му ми шаптали с места, а његов сјајни слух похватио је тихо дошаптавање и некако би се увек ипак ослободио Танталовских мука, које је осећао у таквим тешким тренутцима. Ипак је у осмом разреду приовуо на рад и учење и ту годину, која је у она времена била нарочито посвећена обилном спремању за испит зрелости, употребио на темељан рад за испит, а на штету своје миле музике. Испит зрелости лепо је положио и од тада му је главно занимање био рад на музици.

На универзитету је истодобно био уписан и на правном факултету и на конзерваторијуму. Колико се сећам, основне испите као правник је положио, па

је добио и апсолуторијум, а обилно се бавио једино својим музичким студијама. Био је по рођењу здраве конструкције телесне и могао би био дуго живети, да му је судбина била наклоњенија и да му није било суђено, да у тридесет и шестој години изклопи своје сјајне црне изразите очи и остави двоје драгих сирочади, од којих је његов красни син Влада доцније као ваздухопловни официр онако трагично завршио свој млади живот.

Ing. Миливој Матић.

ШТА ПИШЕ ЧИТАЛАЦ?

Сузбијање скупоће

Са великом радошћу констатијемо, да је Господин Бан разумео претставку Удружења државних и самоуправних пензионера у погледу цена млека, па сада спекуланти су нестали са пијаца и цене су нормализоване. Слободни смо напосе уповорити нашу иначе веома брижну и пажљиву и енергичну управу полиције на још једну веома важну околност. Према закону цене се појединим врстама робе истичу у свим изловима, но пажљив посматрач врло брзо установи, како се те цене мењају као у кинематографу, готово сваке секунде искаче, што би рекао наш славни Нушић: „скочила му нумера“, а међутим роба се не мице из налога као и платно у биоскопу. Посматрам примерице цене готовој обућарској роби, те је ведројено установљено, да је једна ципела кроз месец дана од 180 динара поскочила на 310 динара, а код многих иста ципела од 350 на 650 динара. То исто вреди и за сву текстилну робу без разлике, а једна и друга врста робе падају под појам животних намирница. Остале намирнице трговци повишују по милој вољи, па тако смо неки дан у једној радњи купили кукурузно брашно за 8 динара а у другој за 9 динара по килограму. Читајући дневне листове са негодовањем констатијемо, колика је диференција у поступку у бановини Хрватској и код нас. Тамо је недавно један спекулант кажњен ради лихварења у текстилној продукцији са 5 месеци затвора и конфискована му је робе преко 1,000,000 динара. Код нас још нити један трговац текстилне бранше није позват на одговорност. Кад би се добротом надлежних власти провела упоредба цена у изловима са фактурама односне робе, онда би се сместа утврдило, да како обртници тако и трговци на очиглед толико надлежних власти управо лихварски поступају према сиротињама. С тога

апелујемо на надлежне власти, да овој флагрантној повреди и изигравању закона ставу енергично на пут и да тако осујете приквизивање скакања цена у изловима и поробљавању наших и те како пливких и правних ценова. Др. Ј.

Вармеђаштво у прошлости и у данашњици

Посматрао сам живот још пре 30—35 година. Посматрам га и данас. За чудо је, да у социјалном и политичком животу не могу да уочим разлике. Као да се нису догодиле огромне промене за ових 30 година.

Очекивали смо, да ћемо после рата уједињени, слободни, организовано слободом, удруженим снагама ову нашу Југославију понети на крилима, подићи великом снагом и повести силном напредку културном и економском. Ваљда би то тако и било, да смо се зауставили на оном душевном расположењу и националном елану, на коме смо били у добу ратова од 1912 до 1919 године, да смо свесно поставили рад на подизању народа нашег у правцу материјалног, културног и моралног цветања. Али се претворило у сависно изопачено одушевљења па загазило наново у свакидашњицу живота, а ми настависмо одавде, где смо стали, кад је почето велико дело жртвовања за ослобођење и уједињење.

Оно старо изгледало је привлачно, чаробно; бљештало у срећи земаљској. Ново не!

Руку на срце, за ову данашњицу било је оно старовармеђашко доба идеално.

Наси требао имати начела, програма, него се држати система и режима, који су се зацарили у владиној политици, а као реликвија чували у вармеђашком животу. Не критикуј, не режи против тога духа и режима, него га прима и држи га се као пијан плота, то је било прво правило за сваког вармеђаше и старијег и млађег.

Друго правило је било: наћи неког „велможу“, ухватити га за фрак, пружити му своју пузавачку сервилност и готовост, да му служиш до понижења средњовековног роба, па ћеш ићи напред и доћи ћеш до највиших позиција. Не треба се трудити да што научиш; не треба ни школа, не треба испити. Држи скут каквом вармеђашком богу и постигао си све. Постивић ћеш и ту част, да будеш над њима, млађима. Ако си према њима суров и сиров, добићеш чак и ту част да временом будеш вармеђешки бог — жупан. Основна правила за ту каријеру су: да се умљаваш као црвотина, да си гладак као јегуља, да ласкаш као кокота, да си сервилан до одвратности, да служиш свему, чему поштен човек неће служити, а да образ не окаља, да учиниш све, што од тебе буду тражили и захтевали, па ћеш бити човек — вармеђаш. Постигао си идеал.

Да то све можеш душевно поднети, не смеш имати карактера. Никаква, а камо ли и помишљати на карактер светао.

Нити смеш помишљати да имаш леп глас моралног човека. Ти атрибуту морају бити далеко од вармеђаша.

Највећа карактерна и морална страна је: шупља главурда, али и велика брбљавост уста да шупљива главурда зјапи кроз уста! Брбљавост уста да се свуд покажу: у вармеђи, у општинама, у салонима, на свечарима, крштењима, у сватовима, на дањима, под сувачама, на забјачкама! Е овда си човек — вармеђаш!

Варате се ако мислите, да је међу таквим типовима било само перјара и старетинара. Не! Капело је у том колу од адвоката, лекара, инжењера, попова, учитеља, професора и свих могућих креатура са дипломама. И да видиш чудо, како сви имају силне способности, да се одмах снају где треба показати да не смеш имати скрупула, него да се мораш одликовати грамзавошћу и лакошошћу за паром, да си мамонист и у одећи и обући! Тама потркушама ништа није лагати, опањкавати, децу цурати и своје најрођеније. Стравачка уверења вармеђаштво не исповеда. Ако понеки и има неког политичког уверења то је само на јеванку. Програми су празне речи. Има ли ко нешто смисла за странку, има само за вармеђашку, али и она је само зато ту, да буде средство, инструмент, за постизање личних циљева и личних интереса. Приповедање, пак, о добру народа и о нацији то је вармеђашу потребно само тога ради, да на јеван начин купи мало лепа гласа о себи.

Најодервтнија улога тих вармеђаша је у томе, што су способни на све. Падне ли један претставник у режиму у вармеђи, па дође други претставник тога режима, они преко ноћи, сви одреда прелазе овом дру-

гом, а на старог пљују. Овоме се човек не би много ни чудно, јер ти креатури вели: То исто мало другачије, али се човек мора чудити онима, који их примају, јер и нехотиче дају прилике поштенима да мисле о истини оне народне: Губава магарад се најуше и преко седам брда! Међутим неће бити да је филозофија у овој реченици имала право, јер вармеђаштво не тражи људе праве кичме. Напротив! Вармеђаштво треба кичме криве као параграф. Параграф је, пак, крив и одгоре и одоле и са десна и са лева.

Ето, то су људи од прошлости.

Нови Сад, 12-XII 1940.

М. В. Ламба.

Једна пријатна новина

Откако је у власништву хотела, каване и трпезарије „Краљица Марија“ недавно дошло до промене, примећује се да се ово угоститељско предузеће налази у доста стручним рукама, и да се строго води рачуна о томе да се посетиоци најотменије новосадске каване и трпезарије стварно добро и пријатно осећају за време боравка у њима. Да би се ова пријатност још више повећала, сопственик трпезарије „Краљица Марија“, млади, агилни и спремни госп. Драгутин Заплетал-Штолц се постарао да се публика од данас па надаље свакога вечера разоноди одличном, уметничком свирком оркестра, који ће свирати у трпезарији „Краљица Марија“.

Ово, за овај наш елитни локал, значи лепу и пријатну новину, коју ће, бесумње, са највећим одушевљењем поздравити сви љубитељи лаке и ведре разоноде у нашем граду.

* СТРУЧЊАК КЊИГОВОЋСТВА, доводи у ред запуштено књиговођство и свршава српску, немачку и мађарску кореспонденцију. Позив прима се под „књиговођа“ у администрацији листа „Нови Сад“.

Иса Бајић као наставник и као човек

Како је текао рад у првој музичкој школи у Новом Саду?

Данас, поводом прославе 25-годишњице смрти нашег незаборавног и заслужног композитора и некадашњег истакнутог и заслужног наставника певања Велике српске православне гимназије у Новом Саду Исе Бајића, коју приређује Певачка жупа „Бајић“, мислим да неће бити неинтересантно да се освезе неке лепе и дарљиве успомене на човека који је у своје време на пољу наше музичке уметности и наставе стекао огромне заслуге и своје име овековечио својим дивним композицијама. Многобројне Бајићеве народне песме, које је он за време свог плодног стваралачког рада компоновао, спадају, бесумње, међу најбоље и највише певане творевине нашег националног певања.

Као наставник, Иса Бајић је био не само стручњак у предмету који је предавао ђацима српске новосадске гимназије, већ и одличан педагог, који је са тадашњом средњешколском омладином умео да опходи, срдечно, топло, са много љубави и стрпљења. За време часова певања, он се свесрдно старао да сваки ученик гимназије продре у тајне музике и певања и

да заволи песму, која је српски народ одржала у најкритичнијим и најжалоснијим временима. Тадашњи гимназисти су се истински радовали кад су ползали на часове певања, који су у прератно доба били одржавани обично попodne, после редовне преподневне наставе.

Тадашњи ученици српске гимназије у погледу певања у Новом Саду били су подељени у две групе: певаче и непеваче. У почетку школске године, Иса Бајић се свесрдно старао да број непевача буде што мањи, а певача што већи. И чинио је при томе огромне напоре да и од деце без слуха и мало талента за музику и певање створи певаче! И често је у томе имао великог успеха! У она лепа и срећна времена често се дешавало, да је један гимназиста, који је минуле школске године био непевач, одједном постао певач и члан гимназиског певачког хора, који је до 1914 сваке недеље и празника у Саборној цркви појао целу литургију и својим заиста дивним и уметничким појанем заносно посетиоце цркве.

Баца су необично волели свога наставника певања, који

је био не само мајстор у погледу поучавања омладине вештини певања, већ и приступачан човек, увек спреман да се са својим ђацима нашали и на леп начин им предочи лепоте и предности певања, стварајући код њих спонтано одушевљење за гајење музичке уметности и припремајући их, у својству искусног педагога, за будућу животну борбу.

Као човек, Иса Бајић је био веома омиљен и много цењен не само од својих многбројних ученика, него и од целокупног новосадског грађанства. Истицао се одувек својом ведрином, љубавношћу, приступачношћу и духовитим говором, тако да је у друштву свугде био радо виђен и окружен многим поштоватељима, међу њима и многим својим бившим ученицима.

Иса Бајић је за све време док је био наставник српске гимназије вредно радио на својим композицијама и давао при томе заиста најбоље од себе, уносећи у свој композиторски рад сву своју велику српску душу и све своје темпераментно срце Србина Бачванина. Волео је песму и музику и њима је цео свој живот посветио. Иса Бајић је у своје време, дуги низ година, активно учествовао у свима уметничким приредбама прератног Новог Сада и био уважаван као велики ауторитет на пољу музичке уметности. Скоро нједан прератни концерт у нашој вароши није у то доба био приређен без претходног саветовања и тражења стручног мишљења од стране Исе Бајића. Његово мишљење, његови савети су се увек ценили.

Једна од великих заслуга Исе Бајића је и оснивање прве музичке школе у Новом Саду. Он је ту школу створио у тешким временима и поднео велике материјалне жртве, да би нашој вароши пружио могућност за више, уметничко музичко школовање. Ова Бајићева Музичка школа, која се налазила у кући на углу данашњег Трга Књегине Зорке и Масарникове улице, имала је већ 1910 леп број ученика, не само омладинаца, већ и љубитеља музике у зрелијим годинама, разних народности. У школи се могло учити свирање на клавиру и виолини, а по потреби и сваки други инструмент. За сваки инструмент постојали су посебни наставници, махом веома спремни и музички високо образовани људи, који су многим Новосадјанима у прератно доба пружили могућност да науче вештину свирања и стекну високо музичко образовање.

Сам Иса Бајић није као наставник радио у својој Музичкој школи, пошто је био претрпан другим пословима, али је зато ипак имао увек довољно времена, да, као управник школе, води строги надзор о напредовању својих ученика и стара се да они у тој уметничкој установи добију максимум онога, што се у њој могло пружити. Школарина ове школе према тадашњим приликама није била скупа, износила је свега 10 круна месечно. За то је сваки питомац Музичке школе добијао три часа музичке наставе недељно, а ученици

који су учили свирање на клавиру, имали су права да бесплатно вежбају на клавиру, ако код куће нису имали клавиру.

Ова школа Исе Бајна је појавила лепе успехе и многим Новосађанима омогућила да присвоје потребно теориско и практично знање у погледу инструменталне наставе. Она је за развјат музичког живота у Новом Саду заиста много учинила и у многоме допринела да се код наших суграђана јача и шири љубав према музици.

Нажалост, ова школа није дуго постојала. Неумитни и језиви Светски рат довео је до ликвидације и ове уметничке институције, она је доживела исти удес као и све остале српске просветне и националне установе у Новом Саду и Војводини: морала је да престане са својим деловањем због знатно постројених мера, које су тадашњи властодршци предузимали против српског народа у Војводини... *Белислав Спасић*

Популарна медицина...

Смањење крвног притиска

Многи људи пате од повишеног крвног притиска, што изазива не само непријатна осећања, већ је и веома опасно по живот, јер људима са повишеним крвним притиском стално прети опасност од удара срчане капље. Да би се појачани крвни притисак смањило, лекари данас примењују разна средства, а у новије време — према тврђењу медицинских стручњака — најбоље и најнешкодљивије средство против повишеног крвног притиска су таблете „родапурина“. Поред тога, болесник мора знатно смањити потрошњу масних и меснатих јела и мора се ограничити на лакшу баљну храну.

Дијета са белим луком

У новије време лекари често препоручују и здравим и болесним људима дијету са белим луком. Та дијета је веома једноставна и свак је може веома лако одржавати. Бели лук у првом реду спречава да се прева претерано надувају, а тиме се олакшава у знатној мери крвоток и сама функција срца. Поред тога, редовном потрошњом белог лука постиже се и лакше и здравије дасање, функција плућа постаје такође нормалнија. Не верује се да бели лук има неко специјално дејство на вене.

Проблем човековог растења

Човеково растење траје обично до двадесете године живота. Код многих се тај процес и много раније завршава, а ређе доцније. За јачење и убрзање растења не могу се предузети никаква вештачка средства. Ту се човек мора задовољити нормалним процесом, који је сама природа прописала.

У новије време медицински стручњаци покушавају да убрзавају течност из хипофизне жлезде, како би убрзали ток растења код младих људи, али

успех је релативан и не води увек жељеном резултату. У сваком случају, ово убрзавање не може никоме шкодити, а доприноси општем повољном развјатку омладинаца.

Промене на ноктима

Промене на ноктима прстију руке могу се појавити као пропратна последица разних болести. Нарочито су честе промене ноктију код шећерне болести. Код поремећаја у измени материја, нарочито у старијим годинама, такође може доћи до обољења, промена на ноктима. У тим случајевима треба се обратити лекару, не толико због самих ноктију, колико да се види није ли нека друга тежа болест по среди. У домаћој вези треба оболеле нокте премазивати више пута дневно ланолин кремом.

Кратковидност и образовање

Познато је да су образовани, интелегентни људи обично кратковиди. Та кратковидност ниуколико не долази од многог учења и читања. Баш напротив, кратковиди људи су интелегентнији и читају више него

људи са природно јаким видом. То тврде угледни научници и лекари.

Један научник је проучио око 4000 студената и при томе утврдио да су 45 од сто кратковидних били одлични, 38 од сто добри, а само 16 слаби студенти. Код студената са добрим видом размера процената била је скоро обратна. Кратковиди студенти, како се из свега види, увек су боље резултате постигали у својим студијама него студенти са нормалним видом.

Вашто жене рађају мање деце?

Статистике скоро свију европских земаља показују нагло опадање порођаја, тако да се данас у многим државама рађа много мањи број деце него раније, премда је број бракова много већи. Један немачки лист расписао је међу многим немачким породицама анкету, постављајући ово питање: „Зашто жене данас рађају мање деце него раније?“ Највећи део одговора на ову анкету могао би се свести на ове речи: „Шта да радимо са толиком децом? Наши приходи нису довољни ни за нас саме!“

Једна дирљива национална манифестација у Н. Саду

У прошлу недељу у нашем граду приврћена је једна лепа, дирљива национална манифестација, којом су Новосађани поново пружили доказа о својој неизмерној љубави и оданости према свему оном што је у вези са нашим светим народним традицијама у блиској и даљој прошлости. На веома импозантан, свечан и леп начин новосадско Удружење носилаца Албанске споменице приредило је комеморацију свима изгинулим ратницима који су за слободу, јединство и напредак наше моћне Краљевине дали своје животе на пољу части, на олтар отаџбине.

Ова свечаност протекла је у оквиру гравидозног манифестовања патриотских осећања оних многобројних наших суграђана који умеју да цене велики значај жртава, које су изгинули ратници подносили за народну целину. Ова приредба је почела свечаним поменом изгинулим ратницима у Саборној цркви. После тога одржана је свечана комеморативна академија у дворани биоскопа „Одеон“. Од угледних и истакнутих представника новосадског јавног живота били су на овој академији примећени: помоћник бана г. Милутина Нагулић, начелници Банске управе г. г. др. Милан Петровић и Бошковић, помоћник команданта Прве армиске области генерал г. Живорад Божић, и велики број виших и нижих официра, представници националних, просветних и добротворних друштава, на челу са председником Јадранске страже г. др. Бравком Магарашевићем. Председника општине заступао је потпредседник г. др. Обрад Милутиновић. Овој свечаности присуствовао је леп број грађанства.

За време одржавања комеморативне академије пространа дворана „Одеон“ била је дупке пуна. Свечаност је отворно прет-

седник Удружења носилаца Албанске споменице, наш угледни суграђанин вишењер г. Лазар Поповици, одржавши леп и дирљив говор, у коме се опсежно позабавио са оним неизмерним тешкоћама, са којима се наш народ у својим најтежим тренуцима, за време повлачења преко снежних и ледених албанских гудура борио, да би после две године неописивог страдања довео слободу и јединство целокупном југословенском роду.

Затим је на поворници изведена веома успела и лепа пројекција лика Њ. В. Краља Петра Другог, пропраћена државном химном. При завршетку комеморативне академије обновио је на леп, интересантан и дирљив начин реминисценције на борбе и повлачење српске војске и народа кроз Албанију до Крфе, г. Влада Стојановић, уважени секретар Удружења носилаца Албанске споменице. Ово интересантно предавање г. Стојановића било је згодно и лепо илустровано пројекцијама из прошлих ратова.

Цела ова национална свечаност протекла је у знаку највећег успеха и послужила као леп пример родољубиве солидарности свију Новосађана.

ХОТЕЛ „СЛОБОДА“

од данас сваког дана
СЕНЗАЦИОНАЛНИ
ВАРИЈЕТСКИ
ПРОГРАМ
у ресторану хотела

Новосадске актуелне занимљивости

Рекордни број крађа за један дан — Трагедија једне дактилографкиње — Отворена дечја кухиња Радничке коморе — Необична рација по новосадским трамвајима

Ових дана наш град заиста није оскудевао у занимљивим актуелним догађајима, пружајући и на тај начин доказа да се и он убрза међу велике, модерне и напредне вароши, са свима њиховим лепим и тамним странама.

Ове недеље је, између осталог, забележен и рекордан број крађа у Новом Саду за један дан! Жалостан рекорд, који нашем граду никако веће моћи да послужи на понос и дику... У специјалску трговину Лазара Новаковића у улици Беле Њиве продрли су ноћу непознати допови и из благајне одвели 3000 динара. Истога дана новосадски трговац г. Славко Новаковић, сопственик радње „Херкулес“, поднео је полицији пријаву, да су из његове трговине украдене лисичја крва и три коже од видре. Довртљиви крадљивац успео је тога дана да украде бицикле механичара Фрање Капмајера и механичара Божицара Пивтарића. Неки веома вешти допов у неприметном тренутку је однео из буре пијачног продавца Карла Кевагоа велику количину јаја у вредности од 400 динара. Од продавца перца Карла Жаграића непознати крадљивац је успео да однесе неке ствари од вредности.

Једног јутра пред зградом Црвеног крста на Булевару Краљице Марије сасвим изненадно срушила се на земљу једна млада дама. Органи амбуланте Црвеног крста су јој пружили хитну помоћ. Утврђено је да она у намери да изврши самоубиство попила већу количину отрова. После пружања прве помоћи, пренета је у државну болницу. У току полицијске истраге је утврђено да се млада дама, која је хтела тровањем да одузме себи живот, зове Катица Дотлић, а по занимању је дактилографкиња. Узрок њеног покушаја самоубиства до сада није могао бити утврђен.

Као и сваке године, управа новосадске Радничке коморе је организовала зимску помоћ за сиромашну и оскудну радничку децу, чији родитељи немају посла и страшно се алопате при данашњој незапамћеној скупости. Ове године је дечја бесплатна кухиња уређена у великој дворани зграде Радничке коморе. Кухиња је ових дана била отворена у оквиру лепе и дирљиве свечаности.

Ових дана путници новосадског трамваја били су у највећој мери изненађени једном несвакидашњом појавом: уместо уобичајених контролора новосадског електричног друштва, у својству контролора су се по свима новосадским трамвајима појавили комесар додељен електричној централни и један полицијски чиновник, који су по улицама заустављали трамваје, од

Извештава се цењено грађанство Новог Сада и околине, да је у Новом Саду, у Краља Петра II 2 (пored „Аполо“ кина) отворена нова помодно-галантериска трговина

„ЈАША“

у којој ћете у свако доба моћи наћи богат избор дамског, мушког и дечјег веша, као: кошуља, чарапа, спавачица, пуловера, рукавица и све остале у галантериску струку спадајуће артикле. Незаборавите, да ће те у овој радњи бити увек најбоље најтачније и уз најсолидније цене послужени, ва чега Вам јамчи

„ЈАША“
НОВИ САД
Краља Петра II ул. 2
(пored „Аполо“ кина)

кондуктера тражили блокове са новим картама, прегледали их и наредили кондуктерима да се трамвајске карте отсада продају по цени од 1 динара...

Ова мера управе новосадске полиције била је предузета у вези са повишењем цена трамвајских карата, које је завела 1 децембра управа новосадске електричне централе, услед чега је трамвајска возња (у нашем граду пошкупела за 50 од сто. Полицијска власт се ставила на гледиште, да је ово повишење незаконито, па је одмах наређено да се цене трамвајских карата снизе на ранији ниво. Овај случај изазвао је међу нашим суграђанима смех и ведрину, а и разне коментаре...

ПОЗОРИШТЕ

ОДБЛЕСЦИ С РАМПЕ

И минула недеља делатности Бановинског позоришта је протекла у знаку пуне продуктивности. Свакавамо се да гледамо комаде који ће се и на већим позорицима у земљи „тек давати“, што претставља несумњиви доказ да је наше позориште савладало порођају грозницу која прати свако културно стварање у почетку. Увелико се може исправљати о линији наше војвођанске и дунавско бановинске позоришне политике, која постаје не само стварност него и упориште за културну традицију, чији значај треба да буде цењен у најдаљој будућности.

ЈЕДНО НАЛИЧЈЕ ЈАВНОГ МЊЕЊА

У друштвеној драми „Невине“, списатељка Лилијан Хелман, у преводу М. М. Петковића, покушава да стргне маску с јавног мњења које се, по каткад, ствара кроз растровану машту појединаца, чије самољубље не превази од какве нискости да би се одбранило од понижена наметнутог сопственим етичким осећањем. Ту драму нам је приказао редитељ г. Јован Путник на позорници Бановинског позоришта, у уторак, као премијеру.

„Невине“ су дело с обилем паучинастих ткања. Привлачност и драж тих ткања је у томе што она нигде не прелазе у тврде наборе психолошког закључивања, већ се преливају и лелујају попут танког, прозрачног вела, кроз који се навире сва голотиња људске бедности у међусобном опадању и проказивању. Списатељка је схватила људску душу као део комплекса у коме има више непојамног, мистичног и неравјашњивог, него схватљивог, мисаоног и разумног. Људи у међусобним односима, чак и када је у питању чисто духовно благо, не трпе угрожавања и оштећења својствености. Они се свете. Безобзирност свећења расте с опадањем самосвести, која се претвара у болесно, разгровничено самољубље. То

Модерно реновирана, проширена и преуређена

ЕЛИТ

НАВАНА-БАР
преко пута
ОД ПОШТЕ

Сваког 1-ог у месецу нов артистички програм у кафани и бару

душевно стање настаје, понекад, код уседелица — кад их однос према средина нагна на лишавље извесних илузија, или код младих девојака — кад их сподобије амбиција да буду запажене, ма и по цену младалачке раскалашности. У већини случајева то бива без опаких последица: човек се, најзад, вазити сопствене театарности и зажели да постане једноставан, тих и спокојан, без великих илузија и егцентричних планова у себи. Али, понекипут, из таквог душевног стања могу да се зачну стихиска крвања и трагичне олује, које знају да опустоше људске животе страшније од сваког кошмара. Такво пустошење смо средли у драми „Невине“, која је саткана из разрушених илузија једне уседелице и разгровничених жеља једне омладинке.

Можда над заплетом у овој драми треба поставити питање откуд толико пакости и нечаситости у души младе девојке, онтомице завода за васпитање. Међутим, ствар ваља посматрати кроз призму дечје и, донекле, женске инфериорности. Неко је рекао да нема ништа поквареније од девичанске душе, у којој се суклобавају грешна сновања о недопуштеном. Бива то по познатој Гетеовој максими о природи која надире кроз прозор — ако јој се затворе врата. И не мора се односити само на еротични и сексуални пут девице, него, по психоаналитичком закону, на целокупно њено биће. Исто тако, под перспективом немоћи и неравнотежности, дечја освета је, обично, васнонска бесмислена. А размак између бесмислености и гровоте није скоро никакав. Уносећи у драму ову нијансу, списатељка се није огрешила о мерило које је одавно примљено у књижевности. Сходно томе мерило, други писци налазе дечју пакост само када се она манифестује у рушењу птичјих гнезда, истрзању крила инсектима и мучењу кучића и мачића. По том и таквом инстинкту је млада Мери, уместо растрвавања, које је својствено сасвим малој деци, скрочила и саткала мрежу лажних и догађаја. Ако би, међутим, неко покушао ову игру мисли, осећања и боја да стилизује, закорачио би у подручје наврног естетског реализма. Г. Путник би, можда, морао учинити напор да се ослободи тог реализма и да уштеди себи труд око стилизовања сенки и режирања покрета у позадини на уштрб покретљивости и динамичности збивања у првом плану. Иначе, његова режија је, свакако, дата са снажним расним, словенским акцентом.

Г-ђа Каћа Шербанова је улагала видљиве напоре да своју игру повеже и заобли у тihu индивидуалност жене и друга-

све доцкан. Вереник прве наставнице је и сам подлегао јавном мњењу, нако је храбро бранио ствар својих пријатељица, а друга наставница је скончала у тумници без решетака, у коју их је вргнуло то јавно мњење. Ако није предодређена нечијим карактером, неистина се брзо топи. Код жена и деце, понекад, лаж и мржња избијају елементарном силом, продирући у срж. Иако немају, можда, ничег смишљеног и срачунатог као код одраслих мушкараца, садржина им, ипак, кипти демонством и разопаченошћу. Списатељка је извела случај у коме се баш та лаж, с кореном у карактеру, претвара у гнусну клевету, везивом које испредају девојчице, бакице, тетке и стране. Клевета је колективни излив лажних помешане са злоробом. Зато су њена моћ и њен домаћај несамерљиви. Од ње се често не може да дише, а камо ли да бежи у други крај. Усто, има ситуација кад није најхрабрије утећи с попришта, ма и усправљено и непогружено. Све је то списатељка оцртала у драми вештањом психоаналитичарке, са потребном збивачком раживљеношћу и осећајном сочношћу.

Као режисер, маестро г. Јован Путник, наша велика војвођанска нада, воли дубину. То је његов уметнички став, који се огледао и у драми „Невине“. Ипак, ваља учинити извесну резерву. У свима савременим духовним стремљењима тежиња за рашчлањавањем потискује уобичајено синтетизовање односа човека према небу и његовој тајанственој узвишености, која се механичким разумом не да схватити другојаче него као даљина и дубина. Људи су се, тек помоћу психоанализе, присетили да ваља поћи од сложених ствари ка простим, а не обратно. Вулгарно речено, небо ваља свући на земљу и измерити га њеним аршином. При томе поступку, несумњиво, долази до извесних материјализација које се не испољавају у првом плану, него бивају само видљиви и опипљиви рефлекс испредњачених ствари, збивања и догађаја. Ако би, међутим, неко покушао ову игру мисли, осећања и боја да стилизује, закорачио би у подручје наврног естетског реализма. Г. Путник би, можда, морао учинити напор да се ослободи тог реализма и да уштеди себи труд око стилизовања сенки и режирања покрета у позадини на уштрб покретљивости и динамичности збивања у првом плану. Иначе, његова режија је, свакако, дата са снажним расним, словенским акцентом.

Г-ђа Каћа Шербанова је улагала видљиве напоре да своју игру повеже и заобли у тihu индивидуалност жене и друга-

рице која, поред сопствене патње, својења са другима. Г-ца Петковић је, са свим светлобојним одликама своје глуме, храбро подносила пламен са ломаче коју јој је припремило јавно мњење, док и сама није, кроз сомнабулистички врисак, фанатизована мучеништом, зажелела да се обистини гнусна садржина клевете. Г-ца Белић је, у улози разобличене девојчице, поступила толико адекватно списатељкиној замисли и живој стварности да гледаоцима није промакао ниједан њен дашак на сцени. Г-ђа Животићка, у улози настојнице и тетка-уседелице, била је управо неодољива. Гледаоци су доживљавали истинско усхићење мотрећи на сваки њен покрет на поворици. Г. Андрић, зачудо, није успео да рашири крила својој глуми. Можда њему не лежи улога човека који не би смео да има рапав глас и овештали љубавнички лик. Иначе, девојчице у пансионату су биле складно навизане у коло и паметно су схватиле своју скупну „улогу“ разувукана пчелињака.

Михаило Николић

• ТРЕБАТЕ ЛИ? Кућу на спрат, кућу привезну, вилу, салаш, земљу, виноград, градилиште, фабрику! Највећи избор у целој држави једино располаже Завод купопродаје некретнина уз солидне цене ДУШАН МИРКОВ, Нови Сад, Краља Петра I. бр. 3, Телефон: 29-54.

Кроз весели Нови Сад

Виши степен штедљивости — Оригинална шефова метода — Равлика између ожењених и неожењених

У једној палати на Великом Лиману домаћица разговара са својом новом служавком, па јој каже:

— Тражим служавку која ће бити занста штедљива.

— Па ја сам са свог ранијег места била отпуштена баш због штедљивости, госпођо.

— Занста! Како то?

— Носила сам хаљине своје госпође и слала намирнице својој мајци из госпођине куће...

Шефа једног угледног новосадског предузећа упитао је недавно пријатељ:

— Ова твоја нова дактилографкиња занста одлично ради! Како ти вршиш тако zgodан избор дактилографкиња?

— Ја питам своје чиновнике која им се од пријављених кандидаткиња највише свиђа...

— Па онда ту узмеш?

— О, не! Узимам ову која им се најмање допада!

Касно ноћу један гост у „Лојду“ упитао је другог:

— Ша каже ваша госпођа кад овако доцкан долазите кући?

— Па, ја уопште нисам ожењен!

— Тако! А зашто онда не одлазите раније кући?